

Л. М. Силенко

директор

ТОВ «Юридична фірма «Право та справедливість»

ORCID ID: 0009-0007-4753-7074

МІСЦЕ РИТУАЛЬНИХ ПОСЛУГ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Визначено, що ритуальні послуги охоплюють широкий спектр завдань, включно з підготовкою та утриманням місць поховання, організацією похоронних процесій, виготовленням і реалізацією предметів ритуальної належності, а також забезпеченням належних умов для відспівування і поховання померлих. Функціонування таких служб регулюється законодавством, забезпечує рівний доступ до послуг для всіх членів громади і сприяє підтриманню суспільної гідності та поваги до померлих.

Ритуальні послуги, надані ритуальними службами, які створені органами місцевого самоврядування, можна аргументовано вважати публічними послугами з кількох важливих причин: 1) управління публічними ресурсами. Ритуальні служби, створені місцевим самоврядуванням, фінансуються і керуються за рахунок публічних коштів, отриманих з місцевих бюджетів. Ці ресурси походять від громадян у формі податків та інших платежів, що робить їх відповідальними перед громадськістю за якість і доступність послуг; 2) виконання публічних функцій. Органи місцевого самоврядування, створюючи ритуальні служби, виконують публічні функції, що визначені законодавством. Вони забезпечують реалізацію прав громадян на гідне поховання, згідно із культурними, релігійними стандартами та законодавчими нормами; 3) регуляторна роль держави. Управління і контроль за дотриманням стандартів і норм в ритуальних послугах покладається на органи місцевого самоврядування. Це включає забезпечення дотримання санітарних і екологічних стандартів, що є ключовим аспектом захисту громадського здоров'я; 4) забезпечення загального доступу та рівності. Ритуальні послуги, які надаються через місцеві органи самоврядування, забезпечують рівний доступ до послуг для всіх членів громади, незалежно від їх соціально-економічного стану. Це сприяє соціальній справедливості та рівності; 5) захист прав споживачів. Публічний характер ритуальних послуг, наданих через місцеве самоврядування, гарантує захист прав споживачів. Громадяни мають можливість звертатися зі скаргами та пропозиціями до органів місцевого самоврядування, що забезпечує відкритість та підзвітність послуг; 6) соціальна відповідальність. Надання ритуальних послуг через публічні інституції підтримує соціальну стабільність та гармонію, забезпечуючи важливі культурні та традиційні потреби населення у складні часи, такі як втрата близьких.

Наведено визначення поняття «ритуальні послуги» – це категорія публічних послуг, які надаються ритуальними службами, створеними органами місцевого самоврядування, для забезпечення організації та проведення похоронних церемоній відповідно до культурних, релігійних та соціальних традицій суспільства.

Ключові слова: ритуальні послуги, публічні послуги, поховання, правове регулювання, військові почесні, меморіал, жертви війни, репатріація, місце поховання, державні гарантії, компенсації сім'ям, пам'ятники.

Постановка проблеми. Ритуальні послуги займають важливе місце в системі публічних послуг, яке впливає з фундаментальної ролі цих послуг у суспільстві. Даний вид послуг мають соціальний компонент, адже ритуальні послуги є невід'ємною частиною життя кожної спільноти, забезпечуючи гідне проведення похоронних та поминальних церемоній. Вони

відіграють ключову роль у задоволенні культурних, релігійних та особистих потреб членів спільноти у важкі моменти втрати близьких. Етичний аспект – гідне відношення до померлих відображає етичні норми та цінності суспільства. Ритуальні послуги дозволяють забезпечити належне поведіння з останками, відповідно до культурних та релігійних вимог, що

є важливим аспектом підтримки громадського морального кодексу.

В рамках публічних послуг, ритуальні послуги регулюються законодавством, яке встановлює стандарти для управління кладовищами, крематоріями та іншими похоронними послугами. Це забезпечує захист прав споживачів та гарантує належну якість послуг. Ефективне управління ритуальними послугами має також важливе значення для охорони навколишнього середовища, зокрема у плані контролю за використанням і збереженням земельних ресурсів та зменшення екологічного впливу процесів кремації та поховання.

Таким чином, ритуальні послуги у системі публічних послуг є складною багатогранною діяльністю, що вимагає злагодженої роботи урядових структур на різних рівнях, врахування різноманітних аспектів від культурної чутливості до інфраструктурного планування.

Метою статті є визначення місця ритуальних послуг в системі публічних послуг.

Стан дослідження. Окремі питання проблем правового регулювання поховання загиблих унаслідок воєнних дій в Україні були предметом дослідження: М. Михайліченко, О. Александренко та В. Веселовська, Н. Калкутіна, Х. Мазуренко та Я. Онищук, А. Наумов та ін.

Виклад основного матеріалу. Одним з завдань органів місцевого самоврядування та їх виконавчі органи в межах своєї компетенції є створення ритуальних служб – спеціалізовані комунальні підприємства, що створюються органами місцевого самоврядування в порядку, встановленому законом, з метою здійснення організації поховання померлих і надання ритуальних послуг, передбачених необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг, реалізації предметів ритуальної належності. Ритуальні служби можуть також надавати ритуальні послуги, не передбачені необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг та реалізації предметів ритуальної належності, виготовляти предмети ритуальної належності. Тарифи щодо оплати таких послуг та предметів ритуальної належності встановлюються в межах, визначених законодавством, виконавчим органом сільської, селищної, міської ради [1].

Згідно п. 291.7. Податкового кодексу України ритуальні послуги віднесено до побутових послуг, які надаються населенню першою та другою групами платників єдиного податку [3]. Під побутовою послугою законодавець про-

понує розуміти вид господарської діяльності, що провадиться виконавцем за індивідуальним замовленням споживача для задоволення його особистих побутових потреб як в об'єкті надання побутових послуг, так і поза його межами [2].

Не дивлячись на те, що Податковий кодекс України відносить ритуальні послуги саме до побутових послуг в Правилах побутового обслуговування населення, які визначають основні вимоги до побутового обслуговування населення і встановлюють особливості регулювання відносин між споживачем та виконавцем у наданні побутових послуг на території України не віднесено ритуальні послуги до побутових. На нашу думку, ритуальні послуги не можна відносити до побутових з наступних підстав:

- ритуальні послуги мають суспільне значення, яке виходить за рамки звичайного побутового обслуговування. Вони забезпечують виконання культурних, релігійних та соціальних обрядів, пов'язаних з прощанням із померлим, що має велике значення для суспільства в цілому та для підтримання культурних традицій;

- держава відіграє вирішальну роль у регулюванні ритуальних послуг через законодавство, стандарти та ліцензування, що підкреслює їх публічний характер і відмінність від звичайних побутових послуг, які часто регулюються менш строго;

- ритуальні послуги тісно пов'язані з виконанням релігійних обрядів і культурних традицій, що вимагає спеціальних знань і навичок, в той час як побутові послуги зазвичай мають менш складний та особистісний характер;

- ритуальні послуги включають в себе роботу, яка вимагає високого рівня етичного та емоційного залучення, в той час як побутові послуги зазвичай обмежені виконанням технічних чи рутинних завдань;

- забезпечення ритуальних послуг вимагає спеціального підходу, оскільки вони безпосередньо пов'язані з процесами трауру та втрати в сім'ях, що знову ж таки піднімає їх значення далеко за межі звичайних побутових послуг.

Суб'єктом отримання ритуальної послуги є особа, яка зобов'язалася поховати померлого, на підставі свідоцтва про смерть звертається до сільського голови або ритуальної служби з приводу укладення відповідного договору-замовлення на організацію та проведення поховання. Ця особа має право вибирати виконавців послуг серед суб'єктів господарської діяльності, які уклали договори із сільським головою або ритуальною службою про надання

цих послуг. Ритуальні послуги надаються за плату згідно з договором-замовленням, крім випадків, передбачених законом [1].

Виконавець може надавати ритуальні послуги, визначені необхідним мінімальним переліком окремих видів ритуальних послуг: 1) оформлення договору-замовлення на організацію та проведення поховання; 2) оформлення свідоцтва про поховання; 3) копання могили (викопування могили ручним або механізованим способом, опускання труни з тілом померлого в могилу, закопування могили, формування намогильного насипу та одноразове прибирання території біля могили); 4) монтаж та демонтаж намогильної споруди при організації підпоховання в існуючу могилу; 5) кремація тіл померлих; 6) поховання та підпоховання урни з прахом померлих у колумбарну нішу, в існуючу могилу, у землю; 7) зберігання урн з прахом померлих у крематорії; 8) організація відправлення труни з тілом чи урни з прахом померлого за межі України; 9) запаювання оцинкованої труни; 10) замоцнення урни з прахом померлого в колумбарну нішу [4].

Суб'єкти господарювання можуть самостійно на підставі звернення осіб, які зобов'язалися поховати померлого, виготовляти та реалізовувати предмети ритуальної належності, якщо вони відповідають вимогам нормативно-правових актів та затвердженій вартості, де це передбачено законодавством. Вартість послуг та предметів ритуальної належності визначається на принципах: доступності для кожного громадянина і рівності правових гарантій; визначення економічної обґрунтованості, планово-розрахункової собівартості та рентабельності при затвердженні ціни; відповідальності виконавчих органів сільських, селищних та міських рад та органів виконавчої влади за встановлені ними ціни; відкритості, доступності та прозорості структури ціни; оплати тільки тих послуг, що відповідають вимогам нормативно-правових актів [1].

Таким чином, ритуальні послуги, надані ритуальними службами, які створені органами місцевого самоврядування, можна аргументовано вважати публічними послугами з кількох важливих причин:

1) управління публічними ресурсами. Ритуальні служби, створені місцевим самоврядуванням, фінансуються і керуються за рахунок публічних коштів, отриманих з місцевих бюджетів. Ці ресурси походять від громадян у формі податків та інших платежів, що робить їх від-

повідальними перед громадськістю за якість і доступність послуг;

2) виконання публічних функцій. Органи місцевого самоврядування, створюючи ритуальні служби, виконують публічні функції, що визначені законодавством. Вони забезпечують реалізацію прав громадян на гідне поховання, згідно із культурними, релігійними стандартами та законодавчими нормами;

3) регуляторна роль держави. Управління і контроль за дотриманням стандартів і норм в ритуальних послугах покладається на органи місцевого самоврядування. Це включає забезпечення дотримання санітарних і екологічних стандартів, що є ключовим аспектом захисту громадського здоров'я;

4) забезпечення загального доступу та рівності. Ритуальні послуги, які надаються через місцеві органи самоврядування, забезпечують рівний доступ до послуг для всіх членів громади, незалежно від їх соціально-економічного стану. Це сприяє соціальній справедливості та рівності;

5) захист прав споживачів. Публічний характер ритуальних послуг, наданих через місцеве самоврядування, гарантує захист прав споживачів. Громадяни мають можливість звертатися зі скаргами та пропозиціями до органів місцевого самоврядування, що забезпечує відкритість та підзвітність послуг;

6) соціальна відповідальність. Надання ритуальних послуг через публічні інституції підтримує соціальну стабільність та гармонію, забезпечуючи важливі культурні та традиційні потреби населення у складні часи, такі як втрата близьких.

Отже, ритуальні послуги, надані органами місцевого самоврядування, несуть публічний характер, оскільки вони спрямовані на задоволення фундаментальних суспільних потреб, регулюються державою та фінансуються з публічних джерел, що забезпечує загальний доступ та високий стандарт обслуговування.

Ритуальні послуги – це категорія публічних послуг, які надаються ритуальними службами, створеними органами місцевого самоврядування, для забезпечення організації та проведення похоронних церемоній відповідно до культурних, релігійних та соціальних традицій суспільства.

Ці послуги охоплюють широкий спектр завдань, включно з підготовкою та утриманням місць поховання, організацією похоронних процесій, виготовленням і реалізацією предметів ритуальної належності, а також забез-

печенням належних умов для відспівування і поховання померлих. Функціонування таких служб регулюється законодавством, забезпечує рівний доступ до послуг для всіх членів громади і сприяє підтриманню суспільної гідності та поваги до померлих.

Список використаної літератури:

1. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 10 липня 2003 року № 1102-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2004. № 7. Ст.47.
2. Про затвердження Правил побутового обслуговування населення: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 16 червня 2023 р. № 614. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2023-%D0%BF#Text>
3. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112.
4. Необхідний мінімальний перелік окремих видів ритуальних послуг: затв. Наказом Держжитлокомунгоспу України від 19.11.2003 р. № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-04#Text>

Silenko L. M. The place of ritual services in the system of public services

It is defined that funeral services cover a wide range of tasks, including the preparation and maintenance of burial sites, the organization of funeral processions, the manufacture and sale of items of ritual belonging, as well as the provision of proper conditions for the funeral and burial of the deceased. The functioning of such services is regulated by legislation, ensures equal access to services for all members of the community and contributes to the maintenance of public dignity and respect for the deceased.

Ritual services provided by ritual services, which are established by local self-government bodies, can arguably be considered public services for several important reasons: 1) management of public resources. Funeral services created by local governments are financed and managed from public funds received from local budgets. These resources come from citizens in the form of taxes and other payments, which makes them accountable to the public for the quality and availability of services; 2) performance of public functions. Local self-government bodies, creating ritual services, perform public functions defined by legislation. They ensure the realization of citizens' rights to a dignified burial, in accordance with cultural, religious standards and legislative norms; 3) regulatory role of the state. Management and control over compliance with standards and norms in ritual services is entrusted to local self-government bodies. This includes ensuring compliance with sanitary and environmental standards, which is a key aspect of public health protection; 4) ensuring general access and equality. Ritual services, which are provided through local self-government bodies, ensure equal access to services for all members of the community, regardless of their socio-economic status. It promotes social justice and equality; 5) protection of consumer rights. The public nature of ritual services provided through local self-government guarantees the protection of consumer rights. Citizens have the opportunity to address complaints and suggestions to local self-government bodies, which ensures openness and accountability of services; 6) social responsibility. The provision of funeral services through public institutions supports social stability and harmony by meeting important cultural and traditional needs of the population during difficult times such as bereavement.

The definition of the term "ritual services" is provided – this is a category of public services provided by ritual services created by local self-government bodies to ensure the organization and conduct of funeral ceremonies in accordance with the cultural, religious and social traditions of society.

Key words: *funeral services, public services, burial, legal regulation, military honors, memorial, victims of war, repatriation, place of burial, state guarantees, compensations to families, monuments.*